

Bertha Dijkgraaff-Backer

1871- 1945

Bertha brieste als een leeuw voor haar weeskinderen

Weeskinderen die aan het begin van de twintigste eeuw in het Burgerweeshuis van Deventer terecht kwamen, hadden ondanks hun tragische omstandigheden toch een beetje geluk. Want Bertha Dijkgraaff-Backer zwaaide er samen met haar man de scepter. "Ze ging voor die kinderen. Weeskinderen, die anders niet gezien werden. Dat vind ik prachtig", zegt oud-PvdA-raadslid Bep Spa.

Voor Bep Spa is Bertha Dijkgraaff-Backer een heldin. "Het mooie aan haar vind ik dat ze de weeskinderen dezelfde kansen gaf als andere kinderen. Ze schafte de gestichtskleren af, want de weeskinderen hoefden er van haar niet anders uit te zien dan andere. Het was gebruikelijk de hoofden kaal te scheren. Dat was praktisch, want daar kon de luizenkam makkelijk doorheen. Maar van Bertha mochten de kinderen gewoon haar hebben. Goed dat iemand zegt: kinderen hebben dezelfde kansen, of ze nu wel of geen vader en moeder hebben. Dat ze weeskind zijn, hoef je niet aan ze af te zien."

In andere weeshuizen was vaak niet veel aandacht voor de kinderen, maar onderwijzersdochter Dijkgraaff-Backer zette haar creativiteit volop in om de kinderen te verzorgen en te vermaken. "Ze maakte zelf kleding en speelgoed zoals poppen en knuffelbeesten. Van oude houten planken liet ze een glijbaan maken." De tuin was zelfs een waar kinderparadijs, schrijft historicus Clemens Hogenstijn in zijn boek over het Burgerweeshuis. Er waren een geitenstal, een zandbak, speeltoestellen, een houten hobbelpaard, schommels en een levensgroot poppenhuis.

Bertha was onvermoeibaar. Verjaardagen werden uitbundig gevierd, net als kerst en sinterklaas. Ze zette het hele weeshuis aan het kleien, speelde poppenkast, regelde vrijkaartjes voor de kermis, er werden toneelstukken opgevoerd en ze organiseerde uitstapjes in de omgeving. Als ze beurse appels gingen rapen voor een boer, gaf moeder Bertha stiekem een slinger aan een tak zodat het rode appeltjes regende voor de kinderen. Ze bracht vrolijkheid en gezelligheid waardoor de wezen zich thuis voelden, aldus het dagboek van haar dochter.

Durf en doortastendheid

Hindernissen slechtte ze met haar durf en doortastendheid. Toen ze net weesmoeder was, lag er meteen al een flink obstakel. Ze trouwde in 1909 – op 38-jarige leeftijd – met 'weesvader' Willem Dijkgraaff, die weduwnaar was. Het bestuur van het Burgerweeshuis wilde een kinderloos echtpaar aan het roer. "Ze wilde echter zelf kinderen en kaartte dat aan bij het bestuur", zegt Spa. "Ze kreeg het voor elkaar en kreeg uiteindelijk drie kinderen. En ze maakte geen onderscheid tussen haar eigen kinderen en de weeskinderen. Geweldig!"

#HELDINNEN

Een 'stevige dame' dus, die Bertha. Dat blijkt ook uit een ander voorval. „Ze corrigeerde een bestuurslid toen die constateerde dat een meisje haar taak van het breien niet vervulde. Maar het was een zwak kind en Bertha stond erop dat het meisje werd vrijgesteld. Haar dochter schrijft daar later over: 'Moe vocht als een briesende leeuw voor dit kind.' Ze ging echt voor die kinderen staan. Ik zie het zo voor me. Ze was eigenzinnig, stak haar nek uit. Ik denk dat ze in die tijd ook wel als heldin gezien werd. Ze was bijzonder, omdat ze het anders deed dan gebruikelijk.”

Een stapje verder gaan

Wat zou haar eigenzinnigheid haar gebracht hebben? Spa: “Als je vecht als een briesende leeuw en je krijgt wat je wilt, dan moet haar dat voldoening hebben gegeven. Ze bracht haar eigen opvatting van hoe je met elkaar omgaat, in de praktijk. Ze wachtte niet af wat het bestuur zou vinden, maar ging zelf een stapje verder.” De motor was liefde, denkt Spa. “Dat kan niet anders. Een mooie drive, anders kun je dat werk ook niet doen.”

Als Dijkgraaff-Backer vandaag zou leven, zou ze zijn opgekomen voor kansarmen en zwakken, denkt Spa. “Voor hen zou ze zeker op de bres gesprongen zijn. Ik denk dat ze nu iets voor vluchtelingen zou hebben gedaan. Ze zou ervoor pleiten dat die vluchtelingenkinderen die hier al lang zijn, mogen blijven.”

Abrupt einde

Aan de goede tijd in het weeshuis kwam abrupt een eind met de dood van weesvader Willem in 1921. Dijkgraaff-Backer moest het weeshuis verlaten. Het echtpaar dat hen opvolgde, had een zware taak omdat hun voorgangers zo geliefd waren geweest. Dijkgraaff-Backer kreeg pensioen en ging later haar zoons achterna naar Nederlands-Indië. Haar leven eindigde in 1945 in een Jappenkamp, waar haar karakter volgens het dagboek van haar dochter ook weer indruk maakte op mede-kampbewoners die het wel overleefden. “Ze liep de Jap voorbij met hoofd geheven.”